

radissa enfadosa' (BDLC VIII, 241), però del text següent dedueixo que també el prenen per propostes desassenyades; segons *S'Allota Enganada*: «Per casarme? Te consej: / no 'hu permet sa meua edat; / a vint anys ja prende estat / és treure d'és seny rovey» (Bart Crespi, 13).

Sobretot és important com a nom d'una plaga de les plantes de collita. Es deu tractar d'alguna cosa com la que en altres llocs, amb una base semàntica semblant de cosa rogenca, en diuen *roja* (CRos, p. 204), arag. *roya* etc. L'almanac astrològic del Prior de Perpinyà (1617), segons el *DAG*, si el sol «està en Virgo» anuncia «mort de un rey --- perill en los navegants, *rovell* en les plantes». Al mateix temps en uns textos mallorquins de 1618: «quantre la malignitat dels *rovells* que solan patir los sembrats al temps de granar» que el *DAG* transcriu del *BSAL*, 1895, 150 (a *VOLVA* citaré un altre passatge on explica que «tenint los sementers bons principis han acostumat *svolvar-se* en temps de granar»).

Serà bo de tenir en compte de seguida el que sabem de l'antiguitat del verb català *rovellar*, -llat, inseparable de *rovell* 'oxidació'. En efecte, ja c 1300 «La creu trobaren ab aytan / --- / de nostre senyor Jhesu-christ. / sempre fo conegut e vist, / car ela tant tots sucitet / --- miracles --- / e aquí 'ls claus foren trobats, / en re no foren *roveyats*, / e la corona han atrobada, / que no fo, en res, afolada», *Lleg Rim Sev*, v. 1264 «Fil de ferre *rovellat*» ross. a. 1363. «Un forrolat cum panno *rovellat*, sine clave» mateix any (*Inv-
LC*, s v. *clau* i s v. *rovell*) «Sapiau que les portes de paradís, des que Adam pecquà, foren tanquades bé per 5000 anys e com devien ésser *rovellats* los forrellats!», StVicentF (*Serm.* I, 542); en un doc de 1400 de la SdUrgell es qualifica de *rovellat* «un coltell de ança --- una spasa ---» (*BABL* VI, 478). «SUZIEDATS --- los trossos de la obra de terra testa; cosa *rovellada*: rubiginosus, aeruginosus; *rovellar-se*: rubiginari; escuma o bromera ---», OPou (*TbPu*, 231). Fins als límits lingüístics. està *řobelát* a Calaceit-Favara (Casac. 1923), i les Balears (infra). Amb -y- a Benasc *rebu-lláse* «oxidarse», amb metàtesi de les vocals, que des del verb s'ha estès al subst. *rebull* «òxido ---» (Ballarín)

No cal dir que segueix en ús literari fins avui. Si bé, com és natural en literatura, en els escriptors, les cites que donaré són d'usos translàtics. «Més de quatre cops ---sinó que ara 'l castellà se m'ha *rovellat*— m'han vingut ganas d'empendre algun oficial, y dir-li ---», EmVilanova (*Del meu tros*, 95), el colorit sobretot els impressiona: «a Irun --- per la dreuera --- de la muntanya --- la tarda era tranquila i congoixosa: el desembre xaruc havia *rovellat* les rouredes, que es desplaçaven muntanya avall ---»; «els romeus --- amb el llur cant enyoradís: Muntanyes d'Horsavinyà, / de suredes, i alzinars / i rouredes, *rovellades*, / qui us ha vist de sol negades / mai més us podrà oblidar», Coromines (*Presons Im*, O C, 924a13; *Pigmalión* XXI, O C, 218a17). «La procrastinació, que tantas ànimas condemna y *roveya* tantas amistats», Quadrado, 1885,

a Verdager (Epist. de V. IV, 2182f., -y- com en *trabays* ibid.).

Les formes dialectals i modernes del verb, d'acord amb les formes del substantiu: «lo ferro s'ha *řobelát*» font ferruginosa al peu del fort de Bellaguarda, en el Portús (1959); i això mateix ho diuen sense la -b- a Rià de Conflent parlant de l'*auga řuřládá* de la font que ja hem esmentat; en el Capcir intercalen la mateixa -z- secundària que ja es troba en els trobadors: el ferro *ř řuzéř* als Angles, *řé řuzéř* a Formiguera (1960), i això ja figura en el ms. B de les *Vides*, *rosel* en lloc de *roell* del ms. principal, en el passatge que ja hem adduit: coincidència gens estranya: el llenguatge de les *Vides*RU, escriviem el 1943, correspon a l'estat del capcinés actual (*LleuresC*, 281-2)

En efecte en cap mesura la història dels nostres mots *rovell* i *rovellar* no es pot estudiar bé sense conèixer la d'allò que segueix més enllà dels límits catalans septentrionals. En llengua d'oc veiem antigament uns mots i unes relacions quasi iguals, sinó que allà hi ha quasi pertot una *r* en lloc de la *e*. *ro(v)řilř*, *ro(v)řilřbar*, en alguns amb la -z- intercalada; i amb vocal *i* garantida per les rimes; amb el significat propi oxidació (p. ex. en un poema didàctic del Tolosà, segle XIV) i en sentits figurats, tan sovint o més que entre els nostres: *rovill* rimant amb *cill* 'celles', *penchenill* etc., en Arnau Daniel, en una acc. fisiològica, com 'brutícies', 'llefiscor, petits excrements'; *rovilř* també en rima (amb *řil*) i en el sentit de 'manca' o 'màcula' en Raimbau d'Aurenga; i el verb *rovilřbar* (en subjuntiu *rovilřb*), pròpiament 'rovellar' transitiu, però una mica translàticament ('mot fallaç que deixi lletja empremta', en un tercer dels grans trobadors de c. 1210, Peire d'Alvernhe (tots tres de la meitat N. del domini, d'Est a Oest); acc. repetida en altres trobadors, com també aquelles.

No manca del tot la variant amb *é* tònica, però es pot dir, pràcticament que no és occitana, per bé que figuri en un dels mss. de Peire, i en rigor es podria defensar puix que aquest posa *elb* en lloc d'aquell pronom *ilb*, variant que no és estranya al domini occità, però és inversemblant que es trobin en un poeta alvernès, i el ms. que els porta sembla contenir altres formes de l'extrem S, potser escrit per un català més aviat encara que per un copista del Llgd. meridional; està assegurada per la rima amb *veř* 'vetlli, vřgřler', en un sirventès anònim, si bé molt estudiat i difós, *Sénber N'Enřant* ---; però anant apuntat a un príncep català, és probable que fos compost per un home de l'extrem S., o que afavorís formes tirant a català a tall de color local o d'arguments *ad hominem* Fora d'això hi ha *i* pertot, però aquests mots es troben des dels trobadors més antics: almenys tenim *řozilř* 'rovell' i el femení sinònim *ruřylřa* en breus extrets que Rayn. dóna de Marcabré (Guiena, 2.^a meitat S. XII); i el fem. *rovilřa* també en el glossari *Donat proensal*, PSW VII, 385-6, Rayn. v, 105.

Avui segueix vigorós, i pertot, sembla, en formes autòctones, sense estar afectades per la simbiosi amb el francès local. *Rovilř* es prolonga en la llengua mis-